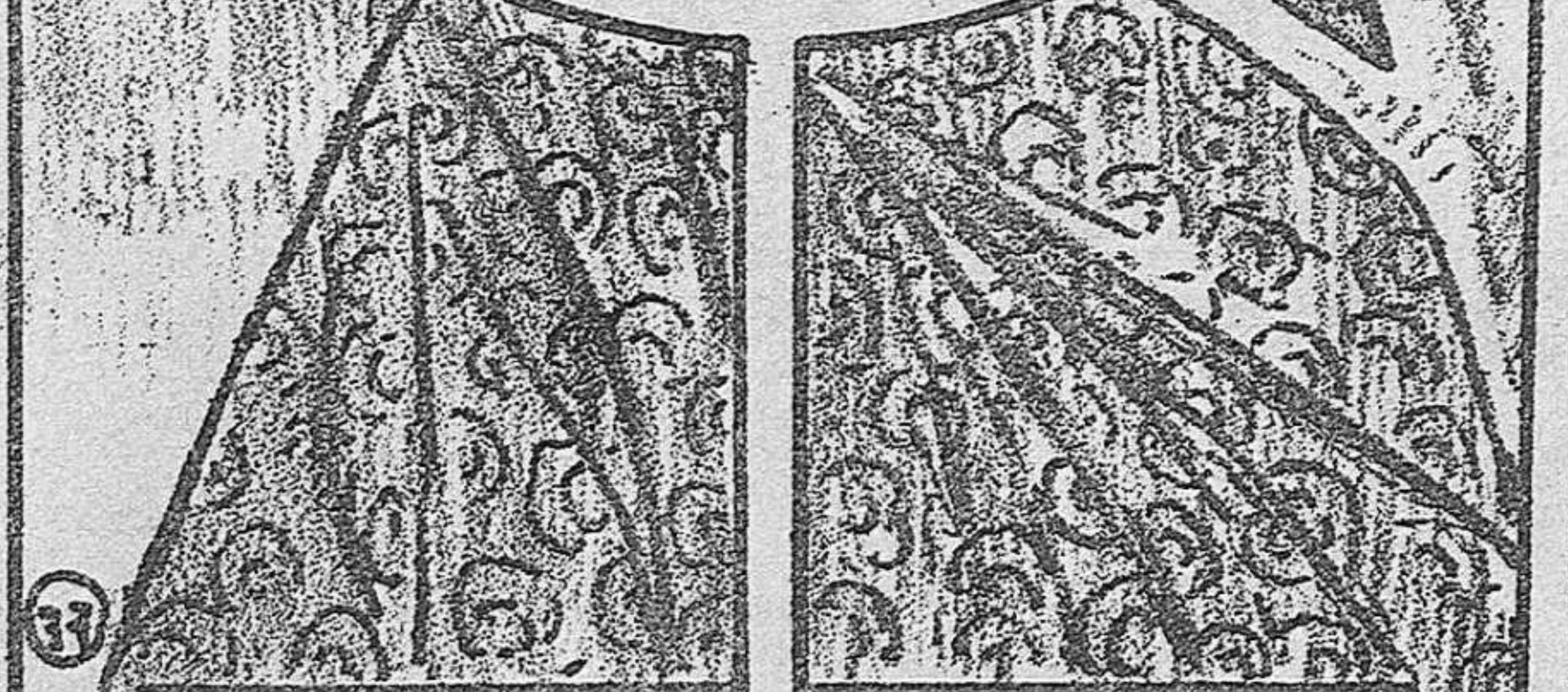

MALLORQUINA

37
IL·L·V·S·T·R·A·C·I·O MALLORQUINA

Sumari:

TEXTE:

San Cristofol de la Bossaria, per P. d' A. Penya.
Tristor (poesia), per M. Mora.
Bateix d' aigo salada, per G. Carbonell.
Pere d' Alcántara Penya, per M. S. O.
Heráldica, per V. Furió.
Crónica ilustrada, per X.
Noves.

GRAVATS:

Portada, per F. Estades.
Bateix d' aigo salada, (il·lustració).
Pere d' Alcántara Penya. (Retrato).
Heráldica, per F.

CRÓNICA ILUSTRADA.—*Porta de Sant Antoni: Comprant es xot*.—*Planada de Santa Catalina: Guarda de xots*.—*Porta de Sant Antoni: Els xots*.—*D. Alexandre Fiol y Parera* (retrato).—*La Festa de Portals: Menjant sa panada*.—*Id.; preparant es dinà*.—*Material de llimpiesa*.—*Enterro d' una germana de la Caritat*.—*El «Ciciops»*.—*S' Hotel d' es Líric*.—*Proves d' arades*.—*Pep Talavera*, (Retrato).—*Filomena Garcia* (Retrato).—*Vicens Peidró*.—*Excursionistes valencians: Arribada d' es vapor: saltant á terra: Grupo d' excursionistes*.—*Targes postals d' actualidat: En Weyler; En Lladó*.

La Roqueta

IL·LUSTRACIÓ MALLORQUINA

Aquesta revista sortirà dia 15 y 30 de cada més; publicarà articles, cuentos y poesies d'escriptors mallorquins y catalans, biografies de gent de cap de brot, una secció d' Heráldica mallorquina, actualitats, ilustrada amb fotograbats d'els fets que senyali, historietes, cròniques y passatemps.

Ses cubertes y demés ilustracions d'es texte serán de pintors mallorquins.

PREUS

Tres mesos de subscripció	1'75 Ptas.
Id. id. p'els subscriptors de La Almudaina.	1'50 »
Número corrent	0'30 »
Id. atrasat	0'50 »

Redacció y Administració: Conquistador, 30

Agencia Agricola Balear

Aquesta agencia instalada a sa plassa d' es Mercat—87, garantisa ses primeres matèries per abonos, que procedeixen directament de sa seua casa o d' es Sindicat Agricola de Manacor. Es preus son segons ses cotisacions de Valencia y Barcelona.

Surtit complet de productes antiséptics o insecticides moderns per combatre amb èxit ses malalties de ses plantes.

Exposició permanent de màquines útils y aparatos agricols. Se comanen tota casta de plantes y de llavors. Hey ha existencia d' els ferratges que milló resultat han donat

Desitjant doná impuls a sa secció d' Agricultura dispon sa casa de tota casta d' hormetjos y de personal intel·ligent per ses instalacions de beyés.

HORES DE DESPATX DE 9 A 2 D' ES CAPVESPRE

Disponible

Sant Cristòfol de la Bossària

Avuy, que els Jurats moderns de la nostra ciutat de Palma, tenen resolt fer desapareixer la illeta de *Sant Cristòfol*, la qual es tan petita que escassament tindrà una area de cent metres quadrats, y que en lo antich Mansanari de Palma figurava ab lo nombre 69, no crech que sia fora de lloch el consignar les tradicions y noticies històriques que nos quedan referents á la dita illeta, y les varies vicissituts qu' ha experimentades desde la seua naixensa.

El fonament de la mateixa va esser una capella en forma de glorieta que fonch axecada en dit punt p' els primers cristians de Mallorca, fa tal volta mes de quinse sigles, y dedicada á la Verje María, Mare de Deu; y en la qual posteriorment s' hi afegi un altar ab la imatge del gloriós Sant Cristòfol; y perque els lectors ó oyents pugan ferse be cárrech de lo qu' anam á consignar, nos será necessari descriure y coneixer abans la figura y grandaria de la nostra població en los primers sigles de la Era Cristiana, quant encara els moros no la tenían, qu' era molt diferent per cert de lo que es ara.

En Llorèns Veronès, en son poema llatí del sigle 12, referent a la conquesta de Mallorca p' els Pisans, nos diu que Palma a les hores se componía de tres ciutats, una dins l'altre. La de la part de la mar tenía el nom de *Elmodenia*, (avuy *Almudaina*); la de la part de la terra era anomenada p' els alarbs *Arabathalgedit*, y la que hey havia entre aquestes dues era la ciutat vella, a la qual ell li dona el nom de *Urbs vetus*. Cadascuna de les tres ciutats, axamplament la una de l'altre, estava defensada y tancada per altes

murades gornides de fortes torres que sumavan el nombre de cent setanta quatre.

D' aquestes tres ciutats, abans que els moros s' apoderassen de Mallorca y en los primers sigles de la nostra Era, no n' existían mes que dues, y eran la *Elmodenia* y la *Ciutat vella*. La tercera, ab lo nom de *Arabathalgedit* no existí fins que els moros uniren ab la ciutat vella els arravals que s' anavan axecant en la part exterior d' aquesta, tant per llevant com per tramuntana y ponent; els quals tencaren ab una nova murada; quedant afagits y formant còs ab les altres dues ciutats.

Si examinam avuy els edificis de Palma situats en la vorera del mar podrem feros una idea de la part de la ciutat corresponent a cadascuna de les tres divisions que duim consignades. La vorera que hi ha desde el Corté de Cavallería fins el carrer *dels forats*, (ara de *Miramar*), ocupada tota ab edificis públichs, correspon a la *Elmodenia* o Almudaina. Desde el carrer de Miramar fins el bastió de *Berard*, que conté edificis de persones principals, correspon a la *Ciutat vella*. Y desde Berard fins al Baluart o bastió del *Príncep*, la qual vorera está plena de adobe-ríes, pertenyia á la part d' *Arabathalgedit* o Ciutat nova; lo mateix que la porció del Ponent anomenada *La Ribera* a l' altre costat del antich llit de *La Riera*, que fonch l'arraval de la Marina.

La murada que tencava aquelles dues primeres ciutats, arrancava del castell de la *Zuda* o de la Almudaina en la part del *Hort del Rey*, y deixant el torrent *Ezekin* o de la Riera a la part de defora, el qual desembocava dins una petita porció del antich por-

de Palma, que omplia llavors encara la part baixa del *Born*, seguía per devora el carrer dels *Pelaires* y anava p'el Mercat, en direcció a la fatxada de la casaa nomenada *Ca'n Berga*; continuant després per dins l' illeta que separa la costade la *Pescateria* o del *Teatre*, de la costa d'en *Berga*. D' allà se dirigia cap a la casa que fonch de *Ca'n Civerol* y sortia al comensament del carrer de la *Capelleria* (avuy del *Sindicat*); seguint després per entre els carrers del *Miracle* y de la *Galera*, y dirigintse per llocs desconeguts y poch averiguats encara, cap a n' el barri de la *Calatrava*, per anar a morir devora el bastió de Berard a una punta que fa la costa que duya el nom de *Cap Nigra*.

Les Portes principals d'aquesta antiga murada per la part de terra eran tres; una situada devora *les Minyones*, ab alguns hostals en la part exterior qui tenien porxades que donaren nom de *Voltes del Born* a n' el carrer del *Born*. Allá comensava el camí de la part del Ponent de la Illa, que despres de atravessar la Riera ab un pont seguía per los que son avuy carrer de *Sant Felú* y de 'n *Salas*.

Una altre Porta estava al comensament de la Capelleria, que llavors era carretera d' Inca y tenia també hostals a defora qu' encara ara donan nom al carrer dels *Hostals*. Aquest portal era conegut ab lo nom de *Porta de Bebalbelet*. La tercera estava a la part de llevant situada prop del *Jesuset* o sia al comensament y part alta de la *Calatrava*. El carrer veinat a dita porta conserva encare el nom de la *Torre del Amor*, aludint a una de les torres que defensavan dit portal. A la part exterior del matex s'hi situaren, temps després les fábriques de cuiros o adoberies, fora de la ciutat per causa de sos olors incómodos, formant arraval devora el camí qu' anava a les torres *llevaneres* que defensavan el *Portitxol*; dexant a la part de la tramuntana y fora de la ciutat un fortí o ciutadella anomenada *La Gomera* qu' avuy du el nom de *El Temple*.

Ara bé, es de notar que la devoció a Sant Cristòfol se conserva encara ara en tres

barris distints de Palma, bastant lluny un del altre; y son, en el carrer dels *Pelaires*, ahont s'hi veu una capelleta al enfront del carrer de *les Minyones*, dedicada a dit Sant; en la *Bossaria*, ahont hey ha l' illeta que porta el seu nom; y en la *Calatrava*, ahont se fa festa cada any a Sant Cristòfol.

Es mes de notar encara que aquests tres punts o llocs de la seua devoció son els matexos ahont estigueren situades aquelles tres antigues portes de la ciutat vella; y aquesta coincidencia té la seua llógica explicació, tenguent present qu' els cristians d' aquells primitius sigles, senyors de Mallorca, tenian la costum de posar la custodia de les portes de la ciutat baix la protecció del valent y forsarrut Sant Cristòfol, advocat de lladres, traidors, y saltejadors de camins; y a n'aquest Sant, de gran devosió a les hores, tenian encomanada dita guarda, posant la seua figura en dites portes.

Es tambe una tradició constant que després que els moros s' hagueren apoderat de Mallorca quedaren dins ella un nombre crescut de cristians tributaris dels moros, y que á causa dels convenis celebrats entre els Xechs y els Bisbes de Catalunya, era tolerada la religió cristiana en Mallorca fins el punt de poder celebrar els cristians el seu culto; y se té per probable, segons una antiga tradició, que el punt ahont se reunian per celebrarló era una glorieta devora la porta antiga de *Bebalbelet* que contenia en son interior varios altars, un d'ells dedicat a Maria Santísima y un altre á Sant Cristófol.

De aquí vé que el carrer de la *Bossaria* tengués antigament el nom de carrer de *la glorieta*, y que l' imatge de Sant Cristofol fos colocada en dita glorieta per haverse derruida la porta vella de *Bebalbelet*, després d' edificada la porta nova en la murada que tancá els nous arravals devora *Sant Anoniet de la Porta*. Les histories fan menció de les dues portes de *Bebalbelet*, una vella interior y una nova en la murada d' *Arabathalgedit*.

Abans de ferse aquesta murada la *Bossaria* venia a esser un punt extrém de la ciu-

tat vella d'hont partían les carreteres de Inca y de Manacor, per l'estil de lo que es ara la plassa de Sant Antoni; punt de poch comers y de no molta concurrència. Engrandida que fonch la població, el carrer de la Bossaria quedá molt centric, desenvolupantshi gran tránsit y gran moviment comercial; y per aquest motiu s'establiren allá barraques y casulls de vendre, aferrats a dita glorieta o capella; y axo doná lloch a que se convertís en illeta de cases, les quals després anaren gonyant en altaría lo que los mancava en solar, fins á ocupar la part superior de la mateixa glorieta.

Aquesta capella tenía un ample portal ab barreres de ferro al enfront del carrer de la Bossaria, y dins ella s'hi deyan misses tots els dies de precepte, després de conquistada Mallorca per lo Rey en Jaume; y axó durá fins l'any 1774 en que havent sabut el senyor Bisbe *Guerra* qu'els veinats d'aquella localitat, a causa de dirse la missa a les primeres hores del matí y poderse veure l'altar desde l'interior de les cases, molts la ohían desde caseua estant; haventhi alguns tant peresosos que la veyan dir desde el llit, sense axecarse, per continuar després jaguent fins tart, creguts d'haver cumplit lo sant precepte; el susdit Bisbe per evitar

aquesta descortesia, abus y poca devoció, maná llevar les ares de los altars de la Capella de Sant Cristófol y prohibí que s'hi celebrassen misses.

A pesar d'aquesta prohibició, quedá la tolerancia de dirn'hi una cad'any el día de la festa del Sant.

Al comensament del passat sigle la Capella existía encara, y al entrar el mes de Juliol s'hi resava publicament al horabaixa la novena del Sant, y el día de la seua diada s'adornava ab domassos y murta y s'hi deya una missa solemne que jo he ohida varies vegades.

A mitjan sigle fonch suprimit tota clase de culto, despullada la capella, secularisada y venuda a un particular, quedant convertida en una botiga de vendre que es la que ara té el nombre 28.

Aquestes son les notícies que desde jove he pogut arreplegar, ja recullint tradicions populars, ja examinant obres velles y documents antichs, deduhint de tots aquests dats les consideracions que duch escrites, que si no merexen una fé completa no dexan de tenir molta part de probabilidad.

P. A. P.

Janer de 1902.

Tristor

¿Per qué ja may l'auca trenca
dins lo jardí de mon cor?

¿per qué la paret verdenca
qu'abans reia ara 'm fa por?

¿Per qué l'aucell ja no canta
a la tapia del jardí
y ja el perfum no m'encanta
del aromátic jasmí?

¡Ay, que trist pressentiment!
¿ahont ma ditxa m'espera?
¿será llarga la carrera?
¿gosaré sols un moment?

¿No vendrá ja mai l'aucell
a cantar?, ¡pobre de mí!,
¿y flors no tendrá el jardí
per poder ferne un ramell?.....

Mes, ¡ay!, dins tanta tristor
mon consol conseguiría
si m'estimás com voldría
la hermosura que jo ador.

M. MORA.

Bateix

d'aigo salada

ENCARA no havien tocat les quatre. Es terral un poc dû, passava siulant per demunt ses teulades de ses cases d' es Portitxolet.

Niguls senrosos y negrencs s' havien acaramullat en es llevant com si volguessen estorbâ sa sortida d' es sol que los havia d' espargî.

An es redòs de la terra la mà pujava y devallava de llivell, segons ses golades que venien de fora.

Amarrats a la riba hi havia un parey de barques de pescadòs, que, engronsades per ses ones, tan aviat tocaven amb sa roda en terra, com s' allunyaven tot lo que daven ses barbetes.

Es triquets ben èstesos tapaven ses cossies, impedint caiguessen dins ses barques ses gotes de sa rouada.

De sa casa de ses Murteres cantá un gall; llavò un altre de ca 'n Millo; y un altre, y dos y tres més. Y lladrá un ca, y sonaren esquelles y picarols y se sentiren ralls.

El mon despertava.

Dins una de ses barques tossí un homo, y poc temps després per a popa, entre cossia y toldo va treure es cap. Era vey, tenia poca barba, y els pocs cabeys que ensá y enllá li havien quedat, deixaven al descubert una closca neta y lluenta.

—Vaja, atlots, amunt, digué.

Y sortiren d' abaix dos bergantells y un atlot qui á lo molt tendria catorze anys.

Era moreno de cara, uys grossos y es-

pressius amb estrem y un front tan espayós, que més pareixia d' homo que de nin. Aquell día havia de rebre es batisme de la mà. Volia essè marinê.

Es patró mirá el cèl y si bé no li agradá no volgué deixâ a merce d' es temps els ormetjos que tenia calats perque eren sa mitat de sa seua fortuna.

Amb quatre grapades amarinaren sa barca, llevaren volta y se feren a la vela.

Aquell atlot, qui havia nom Jòrdi, s' assegué demunt es caramull d' es cortès, posá es colzos demunt es genois y sa cara a dins ses mans.

Estava pensatiú. Els seus uys, inquietos, tan aviat se fixaven en el ca com a la pena. Y comparava els colòs de s' auba amb sos que tenien ses nacres qu' havia tret de ses altines de s' arenal quant per afició anava a pescâ; y mirava la terra y el cèl y extenia una mirada escrutadora, amb totes ses forces de la seua animeta, a dins s' espay inmens amb desitjos desconsoladòs de volé sebre lo que hi havia més enllá de sa paret que formaven cèl y aigo; y llavò se fitxava en ses boires que corrien sempentetjades p' es vent, y en ses que tenien cubert, com un vel atapit, es puig de Randa.

Ni ses cabessades de sa barca quant queia damunt s' ona que l' havia alsada, ni sa fredò intensa de s' oratge que venia d' en terra, conseguien ferli contreure ni un sol muscle de sa cara. Semblava una mòmia.

¡Amb-a-quina satisfacció, ab-a-quin goitx,

Il·lustració Mallorquina

contemplava quant ses ones baixes, temoregues, rossegades p'es vent, besaven amoroses sa mura de sa barca..! ¡De quin modo xalava! Sí; estava determinat, volia navegà.

Y sa naueta mentres tant, tota escorada, seguia rumbo cap á fora, y es patró cantava:

Donaumós bon vent Senyora
mentres no siga mestral
perque n' es un vent tan mal
que la terra y tot tremola.

Quant arribaren devant s' Illot de l' Istan-ci no n' hi havia cap de sa barcada qui du-gués un fil de roba aixut.

—Bon dia has triat, Jordi, per comensà a prendre l' ofici. Veam si t' escalivarás, di-gué es patró.

—May. Tot això es millò qu' està tancat dins quatre parets fent feina. Vuy essè ma-rinè, afegí amb firmesa.

—Endevant y aferret fort, que me pareix qu' avuy será de prova.

A dins la plaja tot era fum. Sa polsina que la mà aixecava entelava sa poca clarò que donavan els raigs de sol qu' atravesaven els niguls negres qui corrian de llevant.

Es patró havia fet tapà sa cossia y posà sa gent, maniobra y baldes a la banda; y encara així y tot es llaüt duya es verganel·ldevall s' aigo y la mà el baldetjava continuament.

A bordo tan sols se sentien els croixits de s' entena y es giscà de ses guyes d' es timó.

Es vent refermava, la mà venia grossa y fiblava sa vela a cada ratxa que rebia.

Ses ones s' en anaven de cap a la terra amb una forsa espantosa, com si volguessen fè presa d' ella y destrurla; arribaven a ses roques y quedaven fetes pols. Llavò se re-feyen, se replegaven una damunt s' altre, y amb més forsa qu' abans, bramant de rabi y aixecant a l' aire ses crestes, tornaven enves-tí a ses roques, y allà tornaven quedà altre vegada desfetes, espoltides; y tornaven re-tirarse mermulant com si estiguessen em-pegades de sa seua impotencia.

En Jòrdi, se delectava amb aquest espec-tacle. May s' havia trobat en mitx de la mà un dia de temporal. Y pogué contemplà allà fora, molt fora, altres ones blavenques coronades per una diadema d' escuma blanca com sa néu.

Al entretant ses ones havien pres sa bar-ca per jugueta. Unes l' aixecaven en pes, com si volguessen alsarla fins al cel y la de-xaven caure insensiblement a damunt es lloms d' unes altres qui la s' en duyen mar a fons, y llavò la cubriende glopades d' escuma.

Tot a bordo tremolava manco es patró.

Tranquil, amb sa ma aferrada a s' argèu, dominava es vent, la mà y sa barca.

Havia tengut pensaments de derribà; pe-rò era tart, perque tant com es sol anava muntant es vent rodava a sa tramontana.

—O morts ò espantats, digué per ell ma-teix. No hi ha més remey que seguí ende-vant y arribà a *La Fossa*. ¡Tant sols que no heu siga per noltros...! Pero ¡ca! ja som an es cap. Un palangre d' aquí allà.

Fe assegurà un poc més sa vela, y pren-gué s' escota en ses mans, perque a darrera ell havia sentit una remò qui no li agradá gens.

Girá es cap y, efectivament, per sa popa s' entregava un xubasco.

Es marinês se miraren y miraren es patró. En Jòrdi no era a bordo; en còs sí, però no amb esperit, perque sa seua animeta an-siosa d' emocións fortes, navegava dins aquell remolí d' aigo, cèl, llamps, trocs y vent.

—Apareyau per arrià de pla, maná es patró.

Ses primeres mans que tocaren s' amant foren ses d' en Jordi; desmarrá y deixá amortida sa corda.

—Arria...

Però abans de que sa vela caigués en caixa, es xubasco tenia embolicada sa barca. S' en-tena se rompé devora s' enginy y pegá a la mà. Ses ones quedaren senyores absolutes de sa barca; una darrera s' altre entraven per sa popa.

—No vos atropelleu atlots que jo encara duc es timó, digué es patró amb tota tran-quilidat. Arma triquet en mitx.

Amb un instant recuhieren la majò, y es triquet va está issat. Sa barqueta prengué govern y seguí a rumbo.

No podien atracarse molt a la costa per-que es vent los hauria tirat dins es rom-pents y llavò si que perillaven trabucà.

Se feren un poc fora y aprofitant es patró un instant qu' es vent mancava, virá just baix d' es cap Enderrocat.

La mà, com si rendís homenatge an aquell parey de valents, separanse de la terra, obrí un solc amplíssim d' aigos verdes y negres, per en mitx del qual y empesa per una rat-xa pesada com a plom que devallava des penyalàs, passá sa naueta tota escorada, deixant darrera ella una estela llarguíssima de sabonera.

—Arria; ja estam salvats. ¿Qué tal Jòrdi, qué me dius?

—Que vuy essè marinè.

Pere d' Alcántara Penya

.....
 Sa riquesa de s' idioma vulgar ha estat explotada p' en Penya en tota casta de ritmes y en ses onomatopeyes mes complicades. P' els seus *estribillos* ha recohit frasses arrelades profundament en es llenguatge, imitacions de s' estabeytx de ses industries, refrans y proverbis. Ja se complau en sorprendre es renòu d' els engranatges quant saupen s' ancora, com en *El meu xabech*; ja en agotà en incoherents estrofes de gracia infantil y candorosa sa enreviscola marxa d' els *Tamborés de la Sala*. Qualcuna de ses séues poesies descolla, com *Un pí*, per sa gracia irresistible, per s' ironía resignada, superiò y tolerant, expresades felisment, fins a convertí aquell abre tirat en mitx de sa carretera, gracias a abusos de privilègi, en simbol d' aquestes *rahons d'estat* ò acepció de persones *indispensables* y omnipotents qu' obstruixen els camins de sa patria, com es pí obstruía sa carretera en benefici d' un y en perjui de tots.

Altres composicions son enterament descriptivas y de costums, com *El Taconer*, *La Font de la Vila*, *La Processó d' el Corpus* y de *La Moixeta* y sobre tot es deliciós *Patrò*. Altres, per últim son d' un gènero mixt, especial y pròpi; entre serio y humoristic, xalest y liric a un temps, com el cant de sa costum qui s' en va y del *aucien régime* qui s' allunya, del qual es un exemple notabilissim, perenne y sempre jove, *La Colcada*. Cuánta mes poesia no inclou aquesta incomparable narració en boca de la vella padrina dirigida an els nets qui l' escolten amb sa boca ubèrta, interrompuda per seves exclamacions irreverents, plena

de grotesques alusions, pero grave, qui jamega, fundament sentida y dolorosa en mitx de son humorisme; y tantes odes a la patria, buides, enfátiques y plenes de pedantería, quina seriedat é infló retòrica acaben per estallà donant solta an els comprits esperits riallers. En la senzilla narració de l' oblidada commemoració de la Conquista, vaga el perfum de les festes de la patria, l' aroma de murta y de poll tresc. Sa veu de aquella veyá pareix cobrà el tremolò de s' afronta y del enuig y al arribar les últimes estrofes, sentim com bull «un nou plant, qui no te nom.»

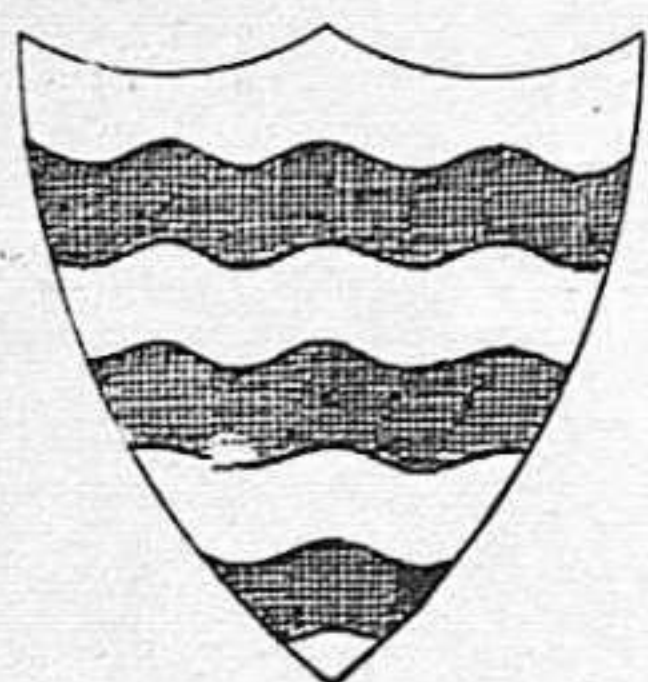
.....
 M. S. O.

Traduit de *La Literatura en Mallorca*, qui está en prensa.

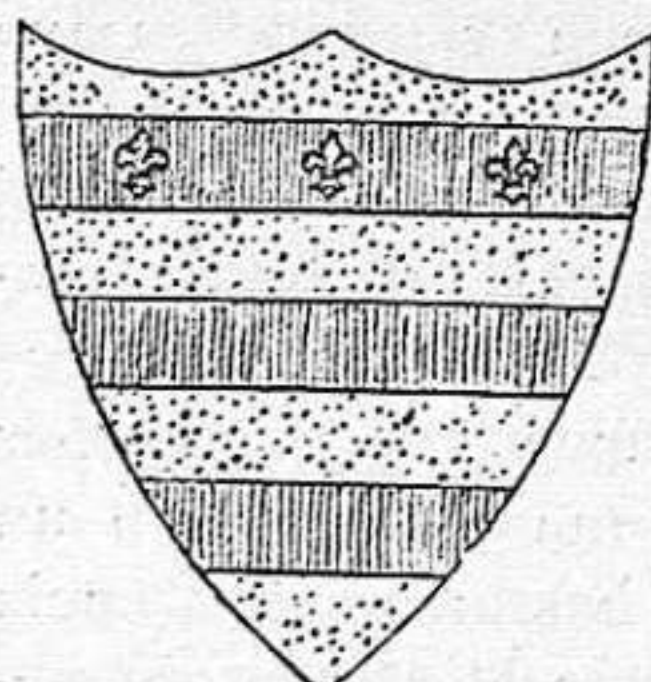

Noms, armes y noticies de ses families de Mallorca ¹

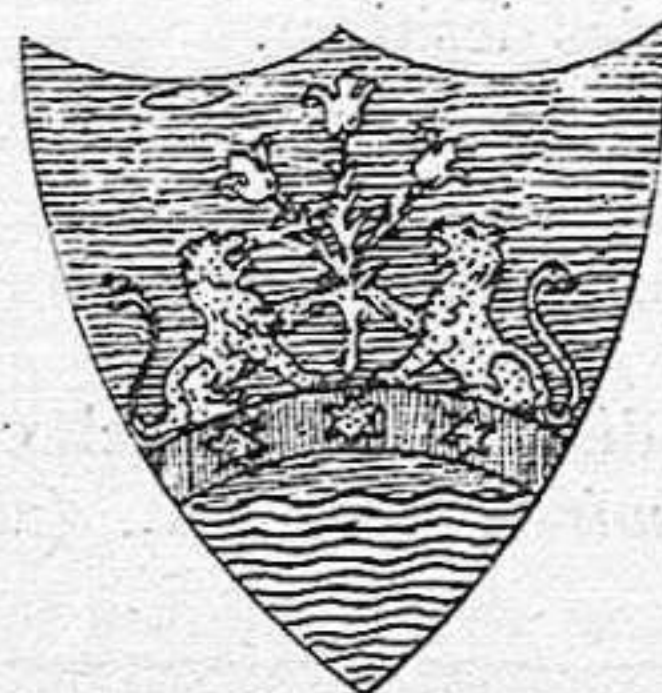
Amar.—Familia estingida en la casa de Montaner Marquesos del Reguer. Armes: *d'argent tres faisces onades de negre*. Se troben a unes cases devant Montission y a un palis que fou de Sant Domingo.

Angelats.—Familia estingida en la casa de Villalonga de la Portella. Tenia el nom provat en la Confraria de Sant Jordi dels Cavallers. Armes: *d'or tres faisces de roig, carregada la primera de tres flors de llis del camp*. Se troben en la seua sepultura baix l'orga de la Seu.

Andreu.—Llinatge estés é Mallorca. La casa principal estingida per Salas en la casa dels Marquesos de la Romana, Tenia el nom provat en la Confraria de Sant Jordi dels Cavallers. Armes: *d'argent un grif rampant de negre y una estrella a' or en el cantó*. Se trobe é Santa Eulalia devant la capella de les Animes y é una llantia d'argent é Sant Francesch.

Angles.—Familia estingida y heredada en la Confraria de Sant Pere y Sant Bernat. Armes: *de blau una faixa de roig corvada, carregada de tres estrelles d'or y movent d'ella un ram de tres flors de lliri d'argent sostengut per dos lleons del tercer esmalt confrontats*.

¹ Al tractar en el número passat de les armes d'Alòs va apareixe equivocat el color de l'ala que diu de negre; ha de dir de blau.

Crònica il·lustrada

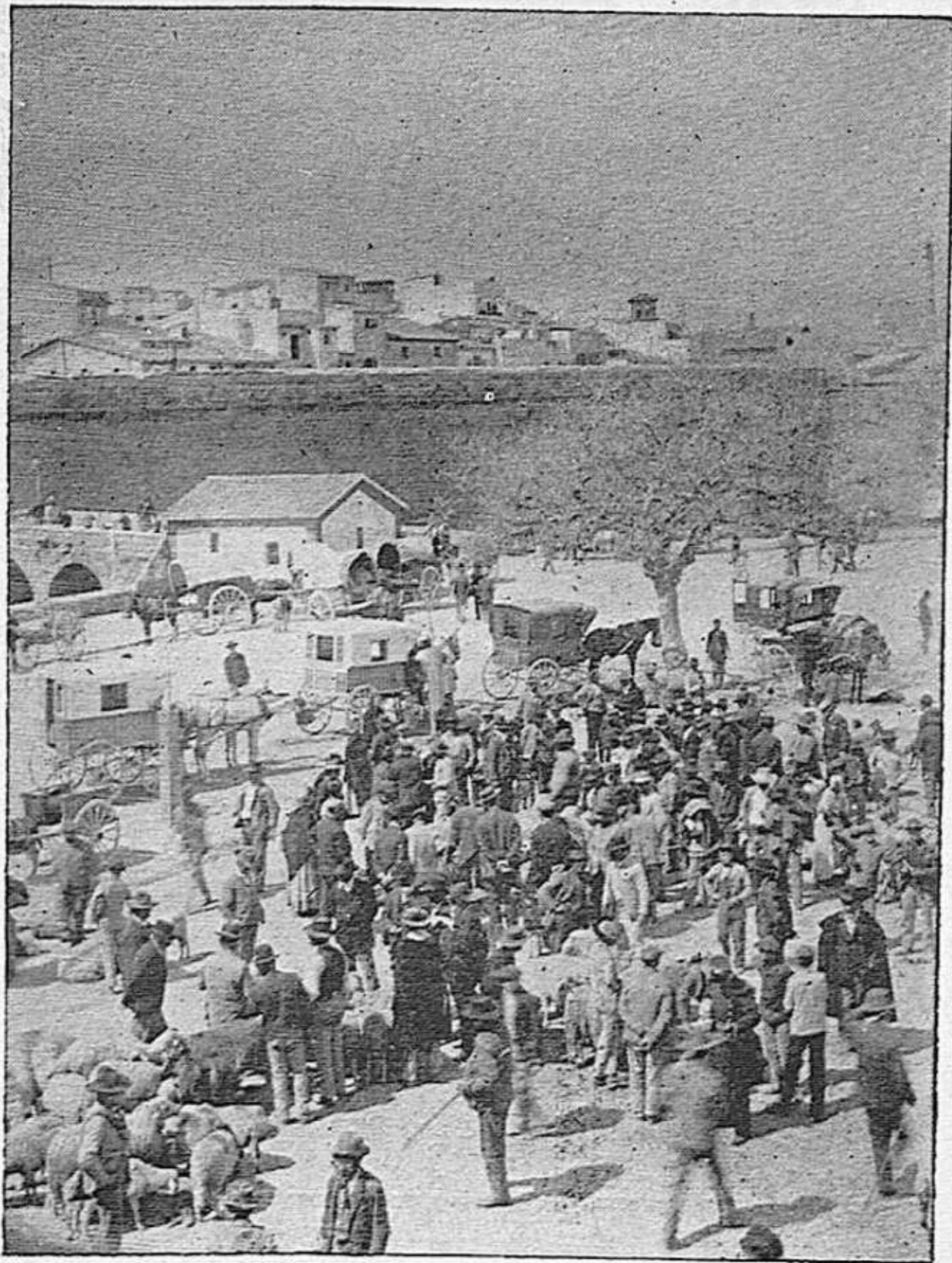
FESTAS DE PASCO — ELS XOTS

SA nostra atlolea espera amb tanta ansia els dies abans de Pasco, com els dies abans de Nadal.

Tant una volta com l'altre es sempre sa porta de Sant Antoni es lloc somniat, el punt demunt ahont giren els desitjos d'un mes d'espera per veure qui tindrà s'endiòt mes barayadís o es xot mes gròs y ben criat, encara que l'hi haja de dà pá amb-sal.

A sa porta de Sant Antoni hei acudeixen els pares d'els infans y es caps de familia, recorreguent guarda per guarda, per trobâ un animalet tèn dre o un que tenga bastante resistencia per servir d'aset a s' infant petit de casa.

An els pagesos enguany els ha anat bé el negoci y els xots han sigut per ells una bona mina; no aixís p' el compradò que n'hi ha hagut que han hagut de quedar-se amb ses ganes. Aquests no han tengut perill de qu' es tornassin passades ses panades, Tot son sorts, però d'aquesta classe a pocs les desitjam.

Porta de Sant Antoni.—Comprant es xot.

* *

Aquells dies se sent p' el carrê a cada moment cridâ amb veu desgargamellada *¿Qui vol vendre sa peell.....* (amb això molta de gent s'escarrufa creguent sentí un

Planada de Santa Catalina.—Guarda de xots.

competidò de Satanás, traficant amb cosa distinta però esencial; però després sa tranquilisan al sentir)... *d'es xoot.*

Y així es el mon, aquests sustos solament los prenen els que no han pogut sentir an es corral es belâ d'es xot perque els que n'han comprat saben ja això de sa pell y le tenen aparellada derrera sa porta, esperant es moment de poder-ne cobrar sis ò set realets.

* *

D. ALEXANDRE Fiol Y PARERA

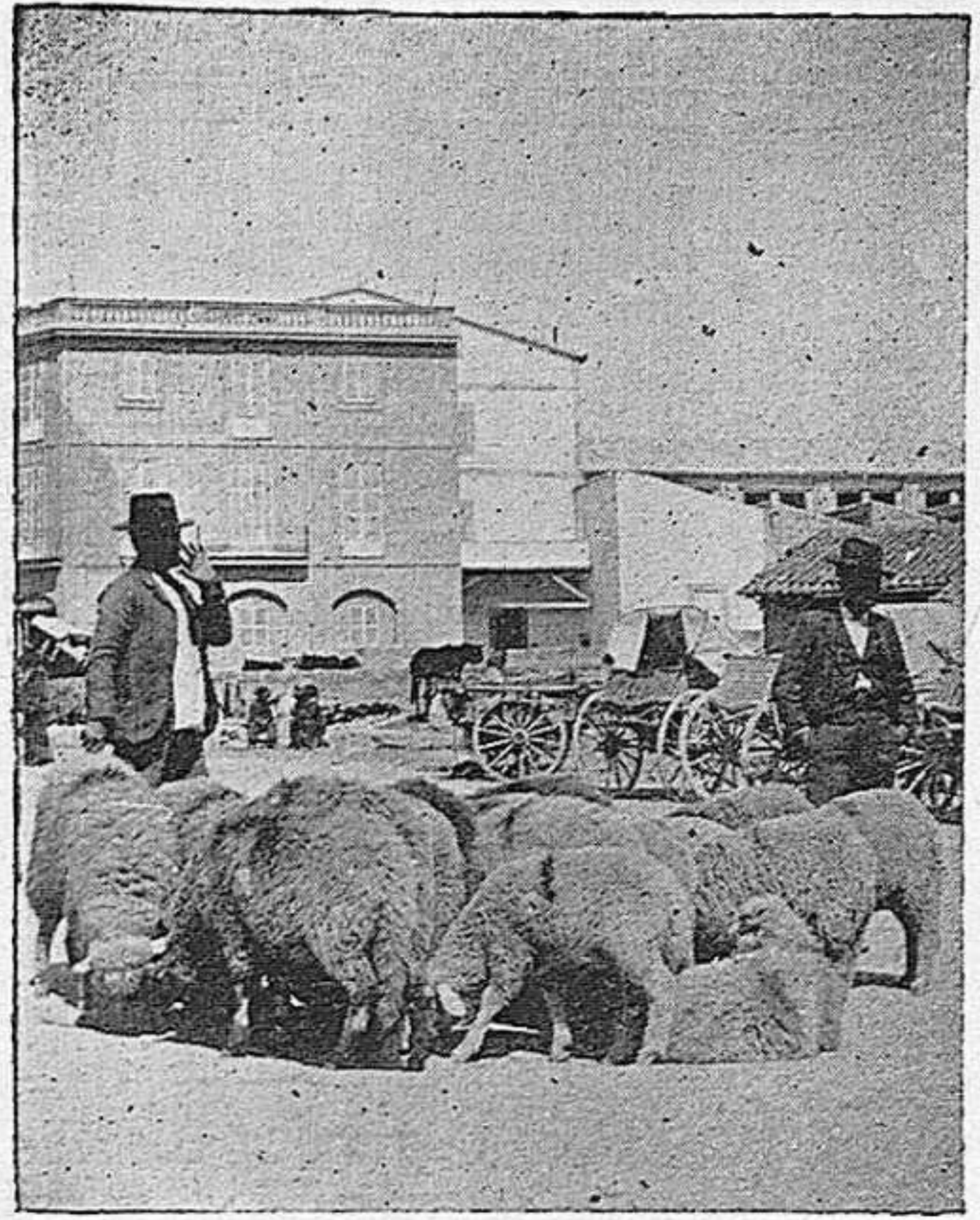
No fa molt de temps que don Alexandre Fiol y Parera, fill de la Roqueta, morí a Montevideu rodetjat de sa distinguida família y dels seus amics que no eren pocs. Eren tots els que l'havien tractat encara que no fos més qu'una sola vegada.

El nostre país, metje molt renomnat, era catedràtic de la Facultat de Medicina y Cirujía de la capital del Uruguay. Gracies a sos vastíssims coneixements y a sa gran actividad, els Governes d'aquella República l'havien distingit encarregantli la seua representació a l'Extranger, y per tot ahont va anar deixá el nom del país representat a un bon punt.

Avui deixa a la seua família un nom importantíssim y una posició desahogada, que conseguí per medi del seu gran talent, del seu incansable treball y del seu tracte qu'era agradós y atraient.

D. Alexandre Fiol y Parera, p'els seus mèrits y p'el seu amor a Mallorca, que sempre enaltía en les seues interessants converses, es digne d'esser presentat an els seus compatriotes com un exemple de patriotisme, d'activitat y d'afició a la Ciència.

Es per això qu'ocupa un lloc a les planes de la nostra Revista, disposta sempre a enlairar els bon fills de la Roqueta.

Porta de Sant Antoni. - Els xots.

* *

† Don Alexandre Fiol y Parera.

LA FESTA DE PORTALS

A devers mitj dia arribavem a Portals nòus després d'atravessar les moltes pujades de la carretera accidentada d'Andraig.

Havía acabat l'ofici y els devots sortien a estols a sa plasseta, ahont vellaneres ciutadanes pregonaven s'excelencia de la seua mercancia.

Per tot arreu, baix de ses oliveres y d'els figuerals la gent estava preparant es dinà. Dins tres pedres grosses sa fuyaca cremava y a damunt elles sa greixonera bollía amb un *ru-ru* despertador de tentacions.

Per tot arreu ses pajeses, endiumenjades anaven de grupo en grupo, omplint aquell ambient amb escafits de rialles fresques, com elles, fives de la montanya.

El petit oratori, ubert d'munt un precipici estava solitari. La mare de Deu, demunt l'altar, moreneta, pareixía que sonreia amb la felicitat y les costums tradicionals d'els devots, y baix les arcades de l'entrada sa dominava el mar com adormit dins la cal-

La festa de l'ortals.—Menjant sa panada.

ma d'un dia sensa vent, donant una nota de pau amb la seua inmovilitat de monstre extatic.

Per defora, carros y carretons foren abandonats entre els terròssos d'el camp; les bisties menjaven acompassadament, baix de s'ombra d'els arbres verds, y a moments rompien sa calma de mitj dia, el cant d'els jovensans y ses notes de sa guitarra.

Poc a poc la gent sa congregá al redor d'el diná y tot quedá en calma, fins que després d'haver acabat de menjar sa clasica panada, (qualcuna d'elles amb filet), ses atletes s'apareyaren p'es ball y el jovent recorregué rotlo en rotlo cercant balladores.

Acabat es ball, sa gent, antes de ferse tart, abandona a l'ortals mentres es sol s'en anava ponguent, y els carros y carretons deixaven per sa carretera una nuvolada de pols qu'els feya qu'es perdessin pronte de vista.

Després l'oratori quedá solitari, esperant sa gent d'un altra any.

**

PER NETETJÀ

ELS CARRERS

Amb máquines agradores sa fa ara sa llimpiesa d'es nostros carrers.

Es contratista s'ha proveit de nou material que resulta net y fins agradable a sa vista, dat es contracte amb els altres fementers, quins carros vessaven per ses barandes es seu olorós y pintoresc carregament.

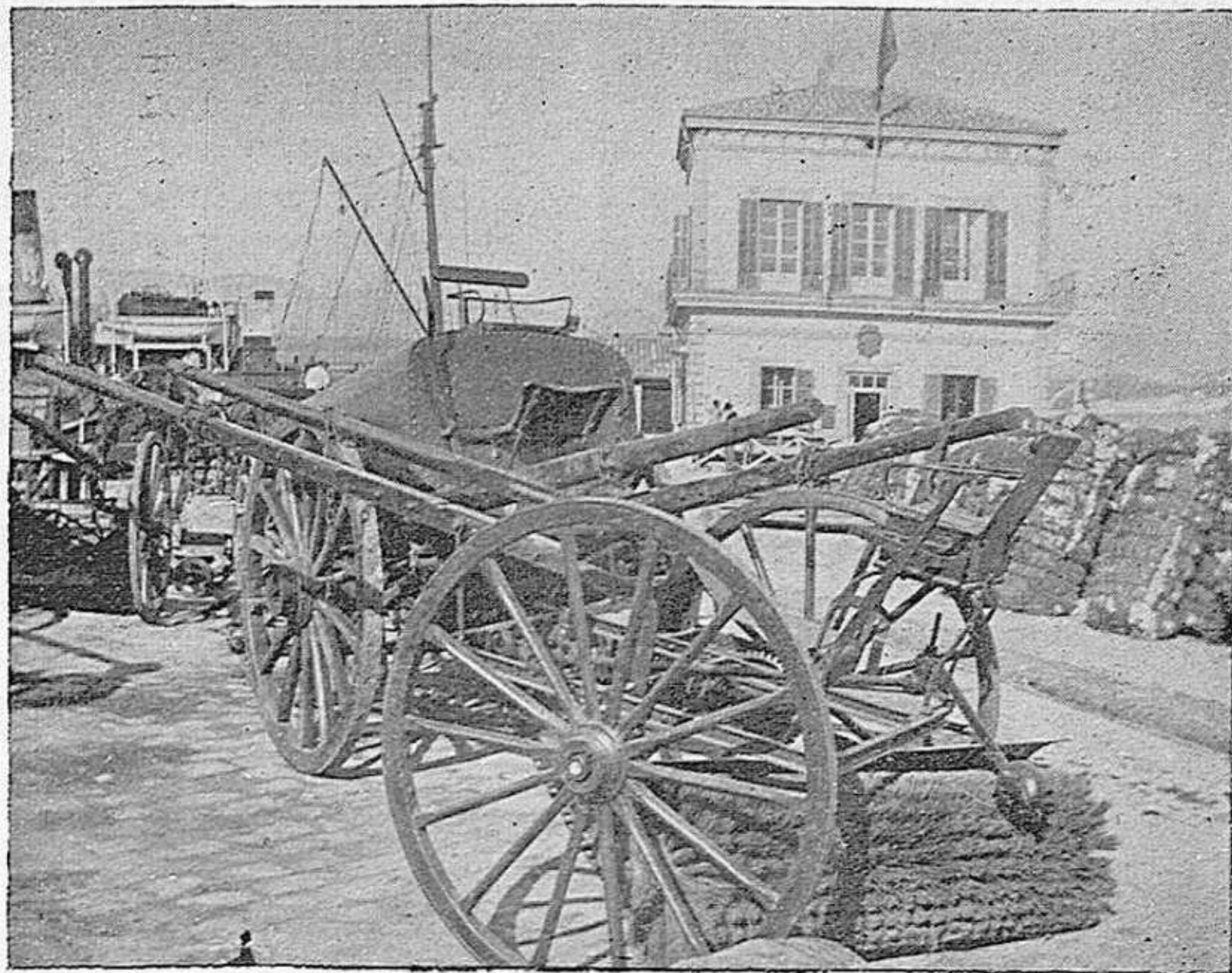

La festa de Portals.—Preparant es diná.

Il·lustració Mallorquina

Les agradores a primera hora de sa dematinada, netetjen els carrers, fentse s'operació prontament.

Publicam en aquesta pàgina una fotografia d'els carros de regâ y d'agrades, al essê desembarcat demunt es Moll.

Material de llimpiesa.

ENTERRO

D'UNA GERMANA DE LA CARITAT

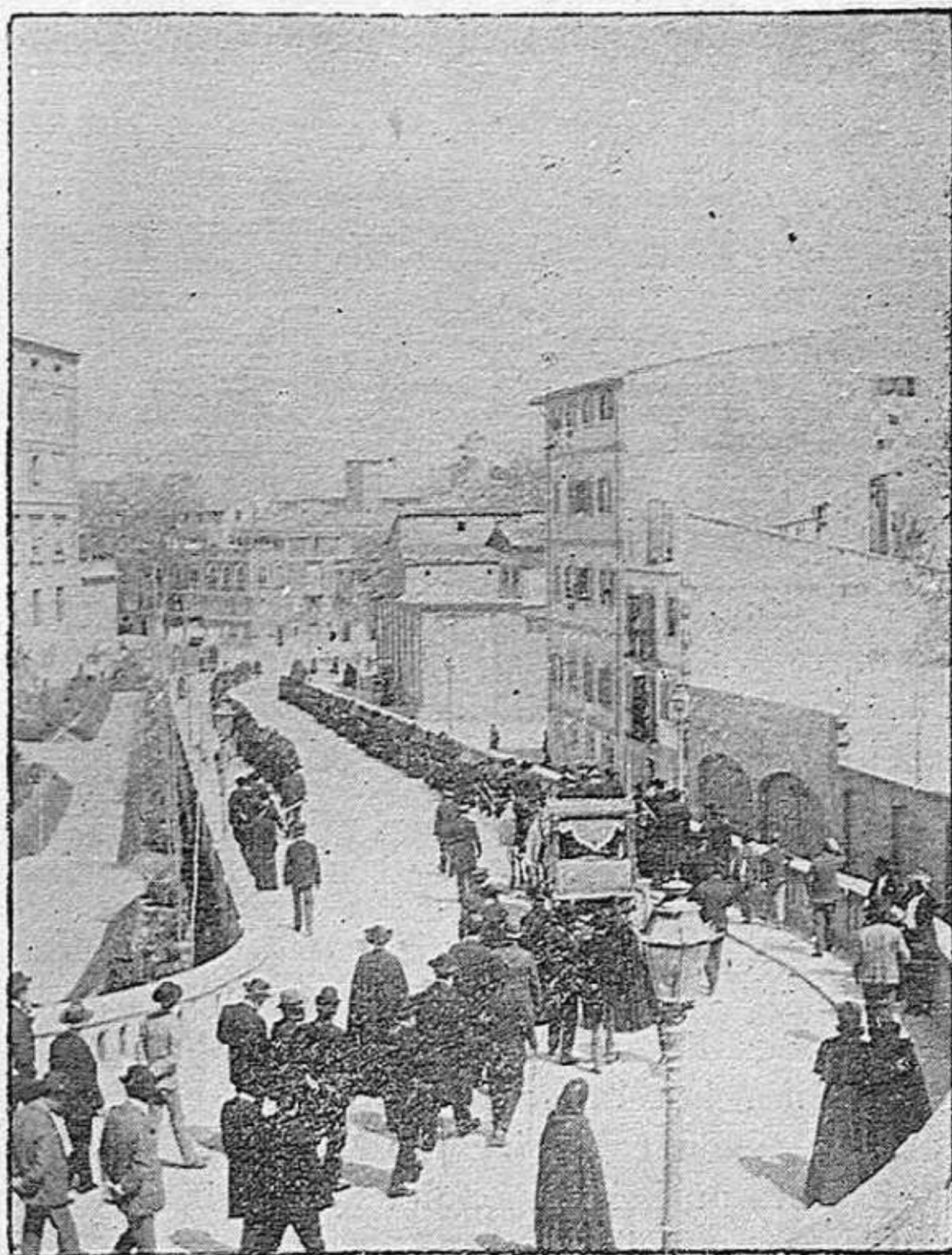
Dies passats morí una de les germanes de la Caritat de Sant Vicens de Paul qui prestava els seus serveis an el Hospital de Palma.

Morí jòve, an els vint y sis anys y fins els derrers dies de sa seva vida se dedicá amb afany gran an els trabays de la seva professió.

Els malalts grans y petits ploraren la seua mort perque en ella no tenían una enfermera, sino una segona mare qu'els-e servía amb aquella sollicitut que sols se troba a sa qui mos ha dat el sér.

An el seu enterro, del que publicam una inst·ntánea, hei acudiren totes les germanes de caritat, essent una verdadera mostra d'el gran apreci en qu'era tenguda la morta.

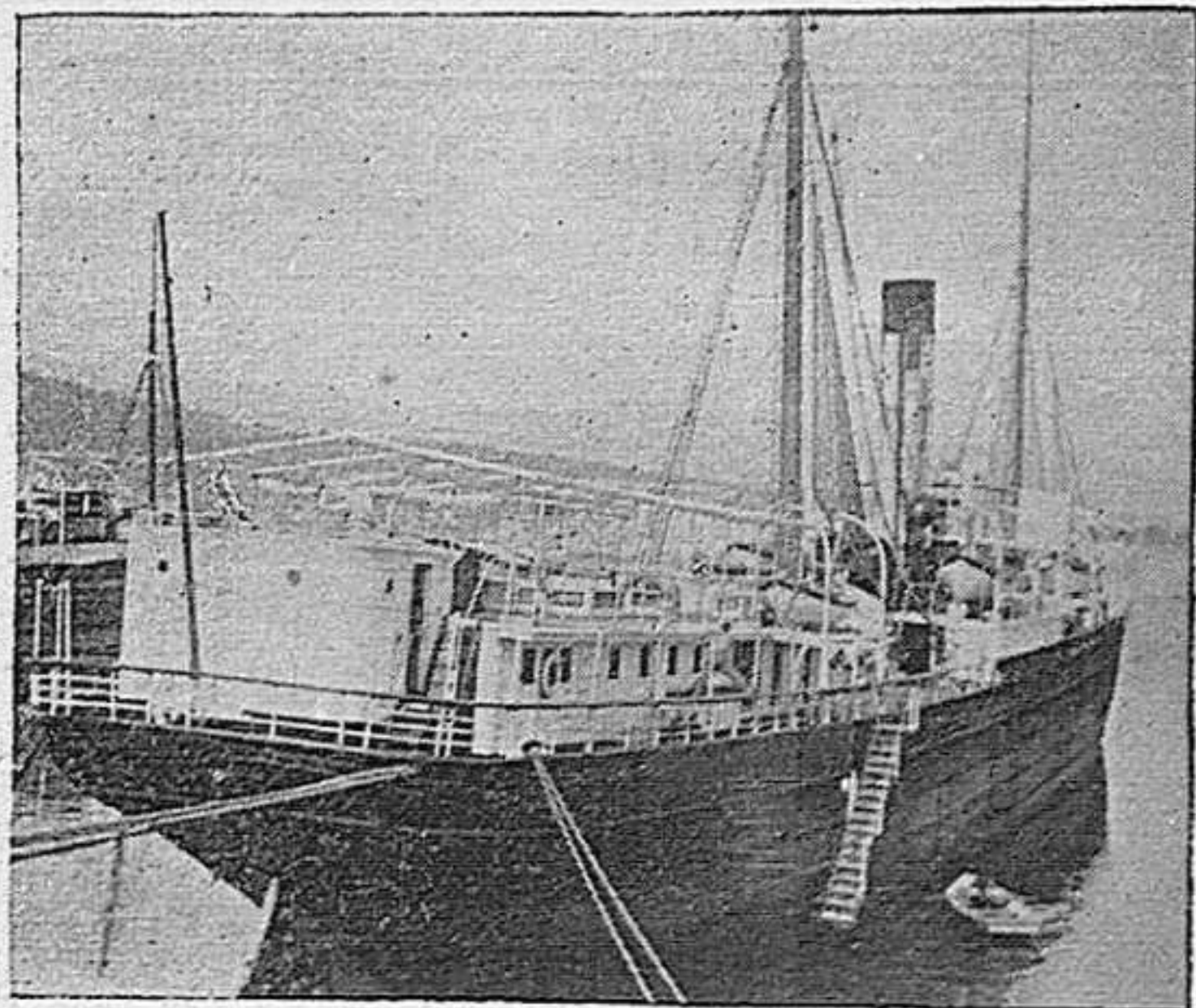
A dit gravat se pot veure tot l'acompanyament baixant sa costa del Hospital.

Inst. de J. Rover.

Enterro de una germana de la Caritat.

«EL CICLOPS»

«El Ciclops»

Així se denomina es vapor qu' ha comprat sa nova societat A. Lupo y C.^a

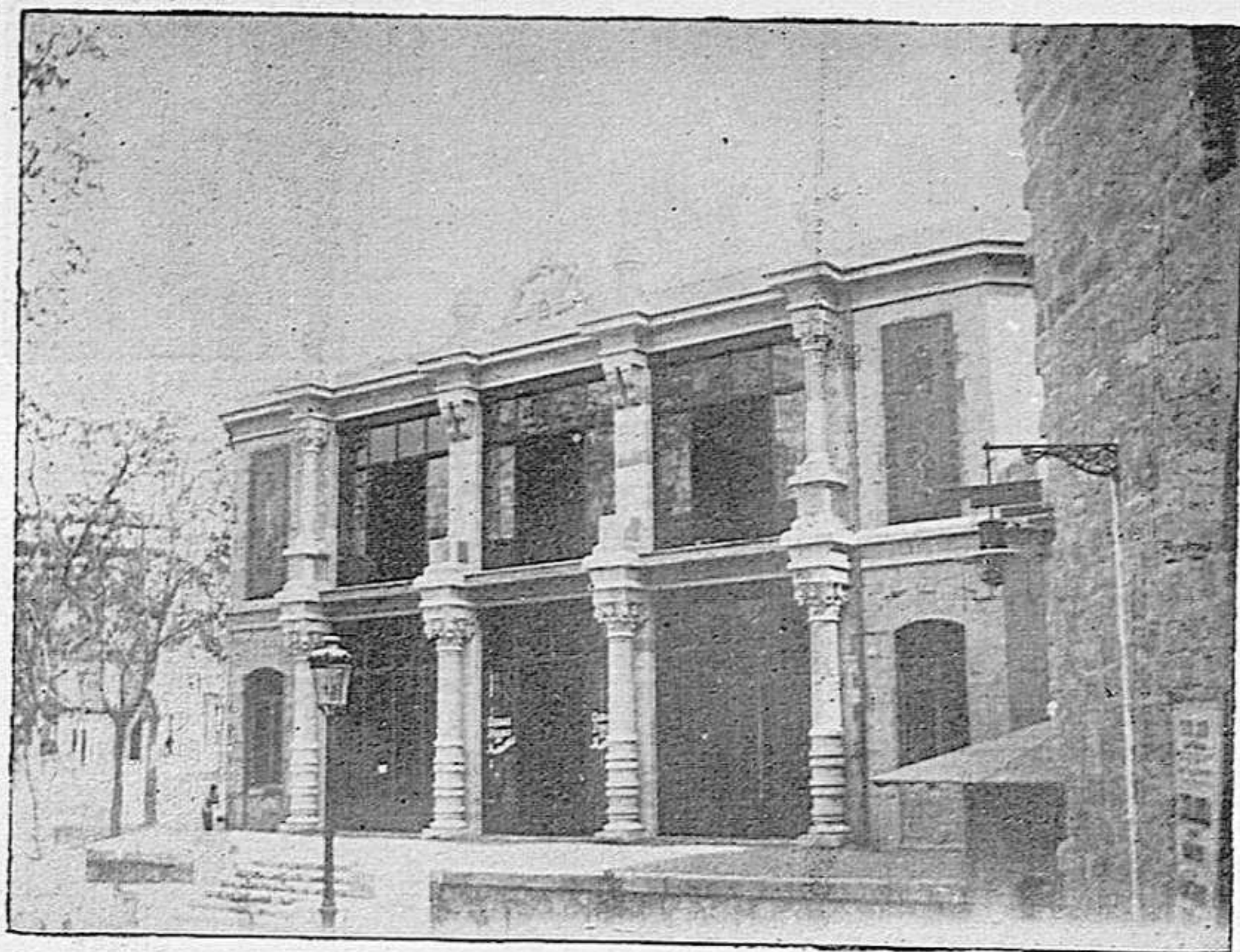
Dit barco perteneixia a sa marina italiana y será destinat per sos propietaris an els viatges de càrrega.

Es de unes 2.400 tonelades, y es capás per dû uns 100 pasatgers.

Se li ha canviat el nom de *Ciclops* p' el d' *Iberia* y con es casi natural, donada s' administració espanyola, ha sigut abandonat baix es pabelló d' el Uruguay.

Dit barco va esser tirat a s' aigo l' any 1880. Fou construit an els astillers d' Armand (Inglaterra).

Segons els inteligents l' *Iberia* reuneix

S' Hotel d' es Liric

bones condicions y especialment per sa càrrega resulta un bon barco.

Actualment hi fan certes modificacions necessaries p' els usos a que ha d' esser destinat.

* *

S' HOTEL D' ES LIRIC

Fa pocs dies s' ha ubert an es public el nòu hòtel construit a s' hort d' el Rey, vehinat d' el Teatro Liric.

Resulta un hermós edifici al mateix temps que senzill an el qui ha demostrat el seu gust el jove arquitecte senyor Bennassar.

Proves d' arades

Il·lustració Mallorquina

An els baixos s'hi ha instal·lat un cafè a la moderna rodetjat de vidres, decorat a lo modernista y ahont el servici está montat segons els millors de sa península.

Hi ha també una sala de villà ahont els desocupats puguen entretenirse.

Es restaurant ocupa es pis de dalt d'ahont se domina una viste espaiosa.

**

PROVES D'ARADES

Donam an el nostros lectors un fotografat de ses proves d'arades qu' es feren ara fi dues o tres setmanes an es predi *sa Punta*, aprop de nostra ciutat.

En dita possessió s'hi reuniren moltes persones tècniques qui examinaren el treball d'un parey d'instruments a fi de fer un estudi d'els aparatos que mes convenen a sa nostra agricultura.

Fou un decapvespre aprofitat y a ses discussions que demunt es camp se feren acudiren a escoltarles un grapat d'estudiants d'agronomia de s'escola d'els Agustins.

**

Pep Talavera

Filomena Garcia

SA COMPANYYIA D'ES LÍRIC

An es teatre Líric sa companyia de zarzuela que dirigeixen els senyors Talavera, Peidró y Valls está fent una bona campanya a pesar de lo decaigut qu' está es gènere.

Vertaderament de tots els extrems qui mos han pre-entat pocs han estats els qui han pogut sostenirse moltes vegades an es cartel. Però a pesar d'això els artistes han sabut trobar ocasions de ferse aplaudir fort ferm.

Avuy publicam el retrato de donya Filomena Garcia, primera tiple de dita companyia, qui reuneix molta de veu y canta amb passió. També donam an els nostres lectors el retrato d'un d'els directors, don Pep Talavera, actor còmic ple de gracia y que fá rebentà de rialles al sortir a ses taules.

També publicam el de don Vicens Peydró, un d'els mestres de música y autor de varies zarzuelas.

Sa música de *Las Carceleras*, estrenada ara derrement, original del Sr. Peydró, ha estat molt alabada p'els intel·ligents, y diferents números d'ella están molt per de-

munt d'infinites zarzueles qu' han tengut moltes representacions.

En el número pròxim darem a coneixe altres artistes de dita companyia.

**

EXCURSIÓ VALENCIANA

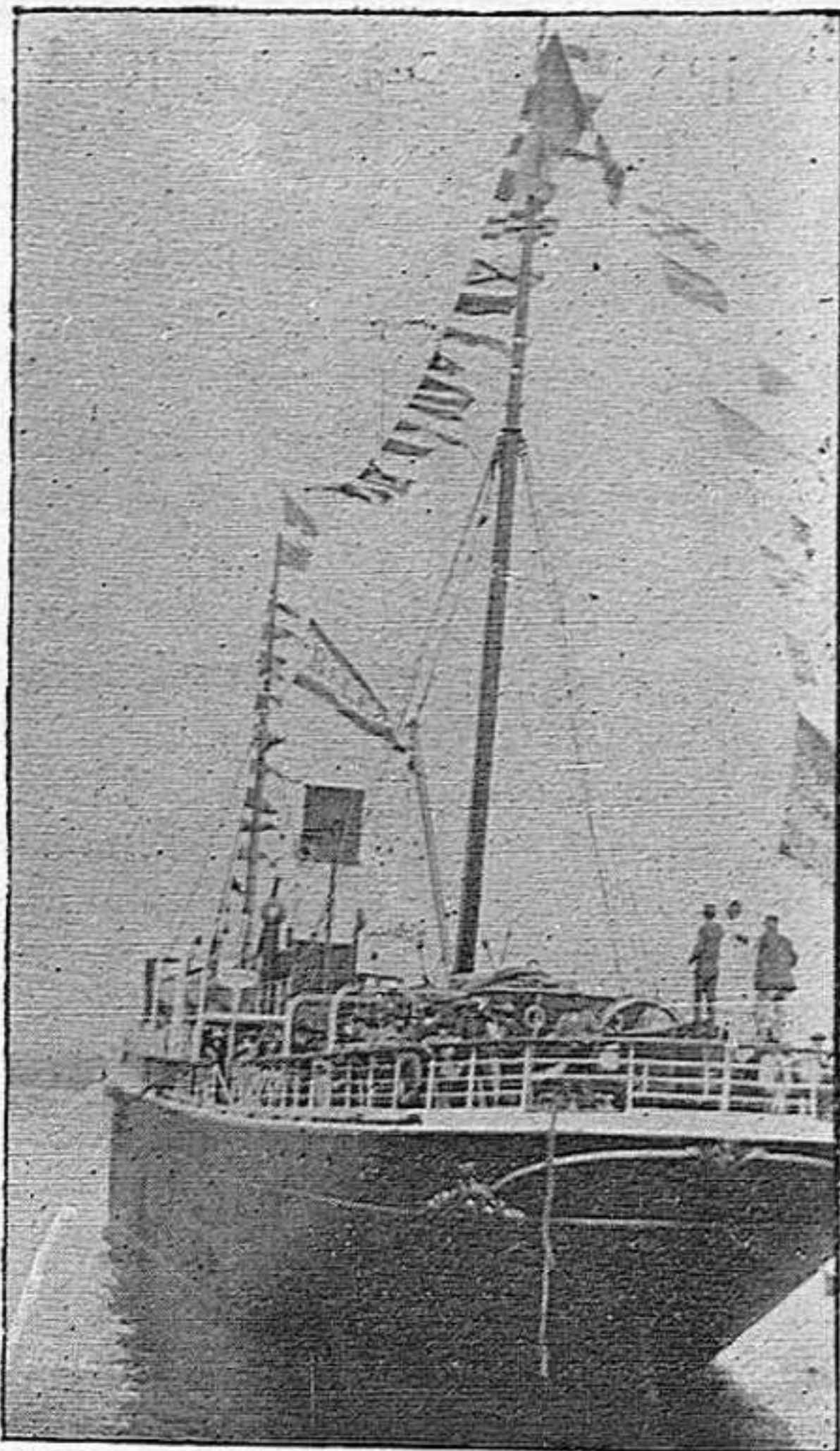
Els socios del *Círculo de Bellas Artes* de Valencia, no es ja la primera visita que mos fan a sa nostra illa. Fa uns cuants anys qu' un altre volta vérem a Mallorca y de la seva boca sentirem alabanses dels nostros paisatjes y marines, de les nostres costums y de l'acullida qu' els he férem.

Els excursionistes de fa quatre anys han sigut els millors pregoners per fer reunir un' altra expedició de dita societat.

El nostros amics senyors Zaonero y Chavarri son dos propagandistes y aïmants de sa nostre terra y la seua feyna veim que dona fruit, es dir que van unint els llassos entre mallorquins y valencians, llassos que fa poc temps encara estaven poc refermats.

Don Vicens Peidró.

Excursionistes valencians, — «El Balear» atracant.

L'illa daurada qu' ara han ennoblida y espargit ses belleses pintors notables catalans y estrangers, comensa a esser també mirada amb desitx sanítos p'els artistes valencians y segurament aquestes excursions serveixen per extendre terra endins la nombradía de Mallorca.

¡Enlayrats siguen aquests joglars d' aquests temps que tan proclamen els dons de sa nostra terra! Agrahits estam els mallorquins y el nostre agrahiment lo pregonen els brassos uberts que tenim per donar estreta abraçada an als qu' ens visiten.

**

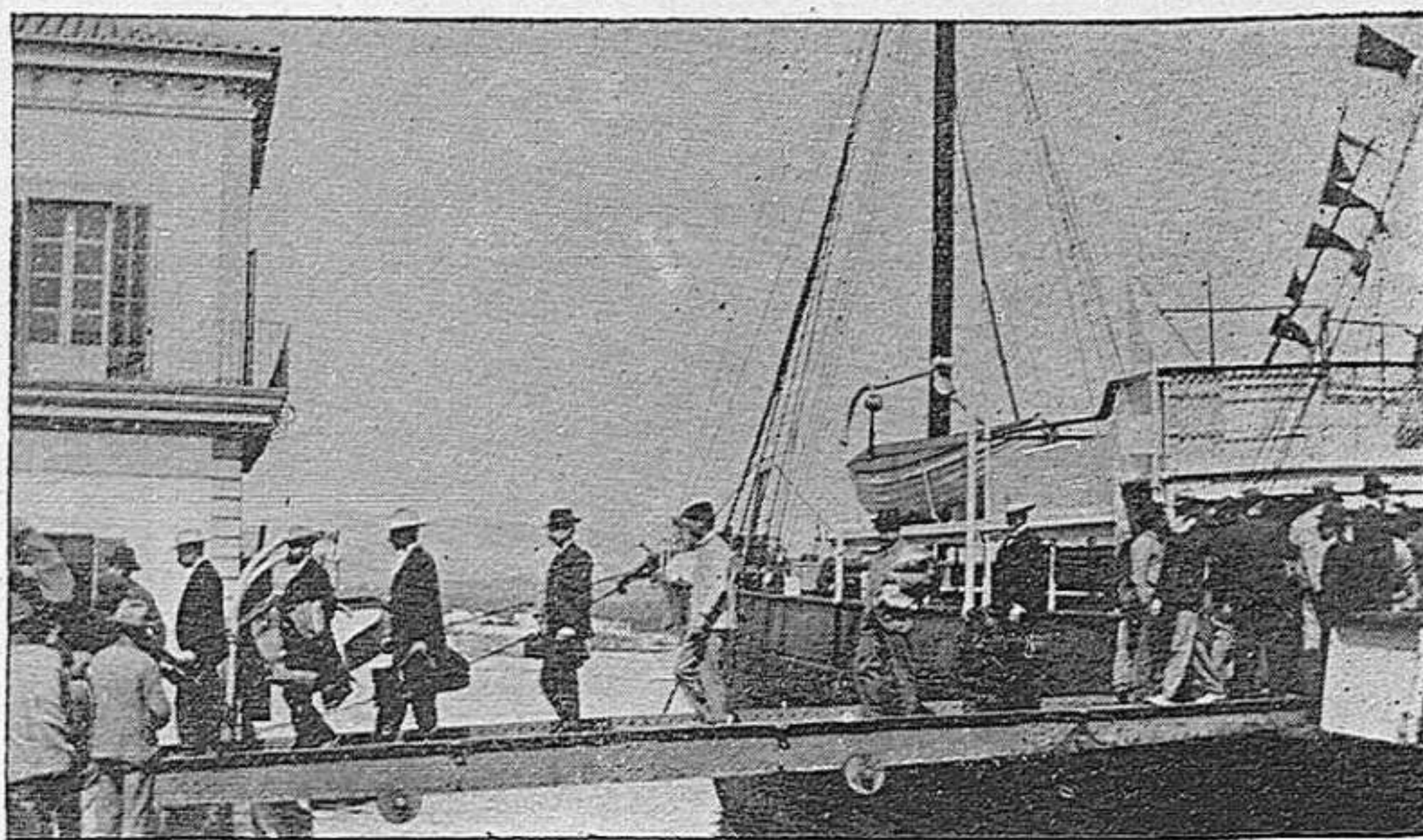
Els socios del *Círculo de Bellas Artes* de Valencia arribaren el divendres y el dissapte dematí emprengueren el camí de Valldemossa per visitar-la y després Deyá y Soller.

De Soller tenían que sortir cap a Lluch y després a Pollensa, anant a Manacor ahont la Capella los havia de dar una vetlada y an-e qui dits excursionistes han regalat una hermosa corbata y una composició musical.

**

Il·lustració Mallorquina

Entre els excursionistes heu figuren alguns aficionats a sa fotografia y les instantáneas qu'ells treuran, junt amb ses que hagi fet el distinguit aficionat don Pep Barnils qu'acompanya en els excursionistes podrem dâ en el número pròxim una espincellada informació d'el passeig qu' hagin fet els expedicionaris.

**

Saltant a terra

Grupo de excursionistes.

Publicam una vista del vapor *Balear* qui conduía als expedicionistes y anava embanderat en son obsequi d'un altre al baixar de la planxa y l'altre d'un grupo d'expedicionaris a demunt es Moll ahont heu figura en primer terme el president del *Circulo de Bellas Artes*.

X.

Noves

Sa noticia de sa mort del Doctor Robert es d'aquelles qui deixen amargura en el cor y dol a l'esperit.

El gran propagador de les llibertats catalanes, y cultivador infatigable de la ciencia, ha mort en mitx de sos companys de professió contestant amb paraules de gratitut qui no foren acabades, a un saludo carinyós.

La ciencia ha perdut un campeó aguerrit; Catalunya un defensô; Espanya una figura d'un relleu indiscutible.

Mos associam de cor al d'ol de la patria.

**

S'excés de material mos ha fet retirar d'aquest número una poesia de M. Delpont, una historia fotogràfica d'en Durán y una

revista de llibres ahont heu figuren obres de los senyors Ballester y Balle.

Aquests trabais anirán en el número pròxim. Sa portada de dit número serà del genial artista don Santiago Russiñol; heu figurará un article de costums valencianes original del distinguit escritor don Eduardo L. Chavarri y també publicarem una extensa informació fotogràfica de la excursió valenciana.

**

LA ROQUETA sent moltíssim la detenció qu'ha sufrít el director de *La Veu de Catalunya* y desitja al senyor Prat de la Riva gosi de completa llibertat.

vengut en sa gestió d'aquest assumto amb sa seua activitat ò influencia.

Contenen els retratos, en caricatura, d'en Weyler, Maura, Conte de San Simón, Estadas y Lladó, estant tirats a cinq colós, y de les quals, per mostra, ne publicam dues en negre, lo que ja basta per donâ idèa de lo que son.

Els dibuixos son originals d'en V. Furió, y se venen al préu de 0'15 ptas. a dita llibreria.

Derribo de Murallas

TARGETES POSTALS D'ACTUALIDAT

Amb motiu d'haverse duit venturosament a terma s'aprobació d'es pla d'ensanxe y haverse conseguit sa Real Orde autorisant per tomâ ses murades, sa casa Amengual y Muntanê ha editat unes targetes postals que resulten de gran actualidat per reproduí els principals personatges mallorquins que més han inter-

Derribo de Murallas